дослідження є когнітивно-ономасіологічний аналіз міфологемної мотивації та різновидів змішаного типу мотивації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вашунин В.С. Субстантивные сложные слова в современном немецком языке / В. С. Вашунин. – М.: Высш. шк., 1990. – 159 с.
2. Золотова Г. А. Синтаксический словарь. Репертуар элементарных единиц русского синтаксиса / Г. А. Золотова. − М.: Наука, 1988. − 440 с.
3. Іхтіологічний російсько-український тлумачний словник [уклад. І. М. Шерман, Ю. В. Пилипенко]. – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 1999. – 272 с.
4. Жизнь животных: Ланцетники. Круглоротые. Хрящевые рыбы. Костные рыбы. / Под ред. Т. С. Расса. – 2-е изд., перераб. – М.: Просвещение, 1983. – 575с.
5. Пятиязычный словарь названий животных (рыбы) / Под ред. Е. В. Соколова. – М.: Рус яз., 1989. – 734с.
6. Селиванова Е. А. Когнитивная ономасиология (монография). – К.: Фитосоциоцентр, 2000. – 248с.
7. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 712 с.
8. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
9. Селіванова О. О. Когнітивний аспект термінотворення (на матеріалі української номенклатури етномофауни)/ Українська термінологія і сучасність. Збірник наукових праць. Випуск VIII. – К.: КНЕУ, 2009. – 316с.
10. Das Digitale Wörterbuch der deutschen Sprache des 20. Jahrhunderts. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: // dwds.de/.
11. Lakoff, G. Metaphors We Live By / G. Lakoff, M. Johnson. – Chicago, London : University of Chicago Press, 1980. – 242 p.
12. Wikipedia: Die Frei Enzyklopädie [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: // de.wikipedia.org/ .
13. www.aqua4you.de/fischart
14. www.world-of-animals.de.
15. wittgensteiner.com/fische.html.

Svitlana Stroykova

Motivation of the german names of fishes (cognitive-onomasiological aspect)

The article focuses on motivated features of the German names of fishes in a projection on the model of the mental psychonetic complex, fragments of which serve as the explainatory basis of the ichthyonims. The varieties of dictum-propositional, associative-terminal motivation, modus motivation and ichtionyms of mixed motivation type are characterized.

Key words: ichthyonim, motivation, cognitive onomasiological analysis, mental psychonetic complex, onomasiological structure.

Ольга Цобенко

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЛОВНИКОВИХ ДЕФІНІЦІЙ АНГЛОМОВНИХ НОМІНАЦІЙ ЮВЕЛІРНИХ ПРИКРАС

Цю роботу присвячено дослідженню семантичної структури значення англомовних номінацій ювелірних прикрас. Дослідження виконано на матеріалі словникових дефініцій зазначених номінацій за допомогою компонентного аналізу.

Ключові слова: номінація, дефініція, сема.

Одним із пріоритетних завдань сучасної семасіології є визначення семантичної структури лексеми та лексико-семантичного варіанта [2, с. 72]. Незважаючи на численні роботи, присвячені розглядові цього питання на матеріалі різноманітних груп лексики, недостатньо дослідженою залишається так звана конкретна лексика, до якої належать і номінації ювелірних прикрас.

Метою дослідження є аналіз семантичних особливостей словникових дефініцій номінацій ювелірних прикрас в англійській мові. Матеріалом дослідження слугували найменування ювелірних прикрас, вилучені з двох англомовних тлумачних словників, а саме: *New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Dictionary, The Oxford English Reference Dictionary.* Зазначимо, що для більш

коректного та точного складання картотеки використано також матеріали двох англомовних енциклопедій ювелірних прикрас: *All about Jewels. An Illustrated Dictionary of Jewelry* та *Glossary of Jewelry-Related Terms*. Загальна вибірка із зазначених енциклопедій становить більше 100 номінацій ювелірних прикрас. Об'єм вибірки за матеріалами англомовних тлумачних словників становить 34 номінації, тобто лише 30% від загальної кількості номінацій за даними енциклопедичних словників.

Англомовні тлумачні словники містять тільки 1/3 із зафіксованих в енциклопедіях номінацій. Таке співвідношення свідчить про те, що в енциклопедіях існує чітка диференціація значень лексичних одиниць, які називають ювелірні прикраси, тоді як на рівні повсякденного спілкування всі ці значення підлягають істотному узагальненню. В умовах непрофесійного спілкування людина віддає перевагу номінативним одиницям, які відповідають базовим назвам класів об'єктів, тобто лексичним одиницям із нейтральним рівнем конкретності й семантичної маркованості.

Зазначені енциклопедичні джерела містять до того ж ілюстрації тієї чи іншої прикраси, відомості про історію її виникнення та використання, про її різновиди та символічні значення. Зауважимо, що традиційно ювелірні вироби поділяють за місцем носіння, а саме: прикраси для голови, шиї, рук, ніг тощо. Нормативність використаних нами в дослідженні тлумачних словників підкреслюється не тільки кількістю зафіксованих у них номінацій ювелірних виробів, а й відсутністю певної групи «нетрадиційних» прикрас у числі словникових дефініцій (прикрас статевих органів), тоді як енциклопедії надають вичерпну інформацію й про цю групу номінацій.

Досліджувані номінації займають проміжне місце між побутовою та професійною лексикою. До того ж лексика на позначення ювелірних прикрас може стосуватися водночас декількох професійних галузей – ювелірної справи, антикварної справи, історії, археології, геральдики, релігійного культу, етнографії тощо. Численні дослідження різноманітних груп лексики показують, що склад семантичних компонентів, які формують значення слів одного класу, як правило, містить декілька елементів, що у свою чергу робить можливим розробку семантичних моделей слів однієї лексико-семантичної віднесеності [1, с. 72].

Проведений аналіз уможливив виділення в структурі значення номінацій ювелірних прикрас інтегральну сему або архісему, яка, за визначенням Й. А. Стерніна, є семою спільною для значень певної групи слів (у нашому випадку ЛСП), тоді як всі інші семи є диференційними й виконують розрізнювальну функцію в групі [3]. Інтегральна сема або архісема, а саме *a piece of jewellery* та *ornament* в англійській мові міститься в усіх словникових дефініціях. Серед ознак, що відрізняють значення певного слова від слів того самого класу, тобто серед диференційних сем (гіпосем), виділяємо такі, які умовно назвали: *яке, де, з чого, для чого*, тобто словникові дефініції містять інформацію про те, де носиться та чи інша ювелірна прикраса, яку форму вона має, із чого зроблена та яку функцію виконує, наприклад: «***ring*** *is a circular band of precious metal often with precious or semiprecious stones worn as an ornament or a symbol*» (4); «***crown*** *is a royal headdress of precious metal or jewels worn as an ornament or a symbol*» (5).

Необхідно зазначити, що семний склад цих дефініцій збігається у використаних лексикографічних джерелах. Укладачі словників зосереджують свою увагу на однакових характеристиках певних артефактів, серед яких найбільшу увагу приділяють опису функції тієї чи іншої прикраси (56 % всіх словникових визначень містять цей критерій): *«**armlet** – worn round the arm for ornament»* (5); *«**hairpin** – used by women to fasten the hair»* (5).

Серед найпоширеніших функцій ювелірних виробів відзначимо ті, що вказують на певний соціальний статус людини, яка носить цю прикрасу, або на магічні властивості прикрас: *«**diadem** – worn as a symbol of royalty»* (5); *«**engagement ring** – worn by woman to indicate her engagement to be married»* (4); *«**amulet** – worn as the protection against evil spirits»* (5).

Наступною за численністю семою в досліджених дефініціях є сема зовнішнього вигляду прикрас (50 % словникових визначень). В основному, цей критерій обмежується зазначенням форми та розміру прикрас, наприклад: *«**ring** – circular»* (5); *«**medallion** – oval or circular»* (4)*; «**sovereign ring** – typically large»* (5)*; «**coronet** –small"* (4).

Як зазначалося раніше, традиційно ювелірні вироби поділяють за місцем носіння, а саме: прикраси для голови, шиї, рук, ніг тощо, тож не дивно, що 35 % розглянутих словникових дефініцій містять вказівку на цей критерій, наприклад: *«**choker** – worn tightly around the throat»* (5); *«**bracelet** – worn on the arm»* (4); *«**brooch** – worn on the lapel»* (5).

Найменш чисельною семою (10 %), зафіксованою в розглянутих дефініціях, є зазначення матеріалу, з якого вироблена та чи інша прикраса. В основному, це дорогоцінний метал та коштовне каміння, наприклад: «***crown*** *– of precious metal or jewels*» (4); «***ring*** *– of precious metal often with precious or semiprecious stones*» (5).

Отже, проведений аналіз показав, що зазначені словникові дефініції мають яскраво виявлену функціональну спрямованість. Для визначення та вирізнення ювелірних виробів із числа інших предметів найважливішими критеріями є функція прикраси, її зовнішній вигляд та місце носіння. Подальше дослідження цієї групи англомовних номінацій є перспективним на мовленнєвому матеріалі, а саме в різножанрових фольклорних і літературних джерелах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Олейник М. И. Об особенностях структуры лексических значений (на материале наименований инструментов в современном английском языке) / М. И. Олейник // Когнитивная семантика: Материалы Второй Междунар. шк.-семинара по когнитивной лингвистике. – Тамбов, 2000. – Ч. 1. – С. 72 – 74.

2. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : Підручник. / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.

3. Стернин И. А. Лексическое значение слова в речи. / И. А. Стернин. – Воронеж : Издательство Воронежского университета, 1985. – 172 с.

4. New Webster’s Dictionary and Thesaurus of the English Language. – Danbury, 1993. – 1216 p.

5. The Oxford English Reference Dictionary. – Second Edition. – Oxford – New York, 1996. – 1765 p.

Olga Tsobenko

Semantic peculiarities of the dictionary definitions of the English nominations for the jewellery

The article is devoted to investigating the semantic structure of the meaning in the English jewellery nominations. The research has been done on the basis of dictionary definitions of the given nominations with the help of componential analysis.

Key words: nomination, definition, seme.